

Cristian-Dragoș CĂLDĂRARU*

**„TROMPETA CARPAȚILOR”, ÎN DOUĂ EDIȚII EVENIMENT: 20
MAI/1 IUNIE 1873 ȘI 23 DECEMBRIE 1913**

**„THE TRUMPET OF THE CARPATHIANS”, IN TWO SPECIAL
EDITIONS: MAY 20/JUNE 1, 1873 AND DECEMBER 23, 1913**

- Abstract -

Cezar Bolliac, poet, archaeologist, journalist, one of the leaders of the Revolution from 1848 in Wallachia, was a close friend of Al. I. Cuza, remaining loyal to him even after February 11, 1866. On the occasion of the centenary of his birth (1813-1913), the General Press Association from Romania organized a cultural Gala in the Athenaeum Hall in Bucharest. The audience was given a special issue of the newspaper „The Trumpet of the Carpathians” (a limited edition, published on December 23rd, 1913). „Paul Păltănea” History Museum of Galați owns a copy of that issue.

Keywords: newspaper; „The Trumpet of the Carpathians”; Bolliac; archaeology.

***

După șapte ani de domnie și alți șapte de exil, Domnitorul Alexandru Ioan I-ii Cuza înceta din viață la 15 mai 1873, la Heidelberg, în Germania; doar ce împlinise 53 de ani și aproape două luni. Întreaga presă românească și marile cotidiene din Europa anunțau trista veste.

Ziarul „Trompeta Carpaților”¹ a dedicat o serie de articole personalității Domnitorului Cuza, Cezar Bolliac fiindu-i mereu aproape, mai

---

* Muzeul de Istorie „Paul Păltănea” Galați (cristian_caldararu@yahoo.com).

¹ Georgeta Răduică, Nicolin Răduică, *Dicționarul presei românești (1731-1918)*, Editura Științifică, București, 1995, p. 429, „«Trompeta Carpaților», gazetă politică și literară, apare la București de 3 ori pe săptămână, de la 1 martie 1865 - 18 ianuarie 1877, sub conducerea lui Cezar Bolliac, având ca redactor pe N. Basarabescu (19 august 1866 - 1 august 1877) și

ales în momentele dificile din perioada domniei. Un astfel de moment a fost și cel petrecut în seara de 10-11 februarie 1866, făcut public de ziaristul Mina Savel în anul 1909², care consemna că tânărul de atunci, „George I. Dogărescu, ajuns un bătrân de 70 ani, care trăiește astăzi la Predeal, unde are o Casă de expedițiuni și vămuri, fondată în 1880, adresează următoarea scrisoare, care constituie un document istoric pentru posteritate:

„Mult onorate Domnule M. Savel,

(...) În noaptea fatală de 11 Februar, eu am avut cinstea de a fi trimis de Cezar Bolliac, în al cărui serviciu eram, a preda o scrisoare Marelui Domn, prin care îl vestea despre complotul detronării. Introdus cu mari greutate, am predat scrisoarea și am refuzat lira ce mi-a oferit Domnitorul, spunându-i că eu n-am venit să cer milă, ci să-l previn că în acea noapte vor suna clopotele la toate bisericile și patru mii de oameni vor veni la palat pentru a-l sili să abdice. O! Cât eram de entuziasmat, căci mi-am putut îndeplini acea sfântă datorie! Sosind acasă, am găsit pe bătrânul Cezar Bolliac foarte abătut și îngrijorat; era însoțit de locotenentul Gorjan³, care venise îmbrăcat civil încă înainte de a mă trimite cu scrisoarea. După ce mi-am dat raportul cum am procedat, Gorjan a plecat prin grădina care răspundea în Cișmigiu, iar bătrânul, cu două geamantane pline, au plecat cu trăsura tot prin Cișmigiu. Din porunca bătrânului am spus servitorilor a încuia porțile și casele și să nu fie lumină deloc; eu am încuiat biroul și am plecat la

---

pe Th. Augustin (1872-1873). Vara, când Cezar Bolliac pleacă la săpături arheologice, redacția gazetei o asigură Dim. Bolintineanu, care semnează cu numele de la naștere, Cosmat (1867). „Trompeta Carpaților” apare în locul ziarului „Buciumul” (București 15 decembrie 1862 - 5 decembrie 1864) și, pe lângă numerotarea proprie, o păstrează și pe a acestuia”.

² M. Savel, *Domnia marelui domnitor român Alexandru Ioan I Cuza și epoca glorioasă a românilor. Scriere dedicată națiunii române*, Tipografia „Progresul”, M. Haber, Bacău, 1909, pp. 101-102.

³ Lucian Predescu, *Enciclopedia României. Material românesc – oameni și fapte*, Cugetarea – Georgescu Delafras, București, 1940, p. 369, „August Gorjan, numit și Gorjeanu, Gorgianu, general de brigadă, n. 1 aug. 1837- (?), prefect al Poliției București (1873-1875); *Bibliografia românească modernă (1831-1918)*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1986, vol. II, coordonare generală și prefață de Gabriel Ștrempel, p. 508, „Gorj(i)an, (Gorgianu) August, (1837-1900)”; *Istoricul Regimentului 4 „Argeș” (1877-1946)*, coordonatori, Colonel (r) dr. Cornel Carp, Lt.col. dr. Petrișor Florea, Vasilica Manea, dr. Cornel Țucă, Editura Pământul, 2008, p. 143, „Gorjan August (născut la 1 august 1837 la Vălenii de Munte, jud. Prahova, fiul lui Ioan și al Eufrosinei. A murit la Viena, la 20 mai

un prietin la *Radu-Vodă*, părăsind locuința tot personalul, deși ziarul „Trompeta Carpaților” era sub tipar. N-am ajuns bine la acest prietin și clopotele au și început să sune la toate bisericile.

Locul nașterii mele este în cercul Făgărașului, comuna Șercăița, Transilvania, din părinți ortodocși, adevărați Români și am venit în România în etate de 15 ani și am urmat două clase liceale la Liceul *Matei Basarab* din București; noaptea lucram și ziua învățam. De acolo, m-a cunoscut marele dascăl Petriceicu Hajdău, care în 1862 m-a recomandat Dlui Cezar Bolliac, la care eram însărcinat cu afacerea privegherii tipografiei și predarea ziarului „*Buciumul*”⁴ la împărțitorii cari îl distribuiau prin oraș, și predarea ziarului la poșta nemțească pentru abonații din străinătate. În anul 1864, ziarul „*Buciumul*” a fost oprit de a mai apare, tocmai în timpul când era o revoluție și când marele Domn lipsea din țară. Acestea au fost întipărite în mintea mea și le povestesc adesea și celor patru fii ai mei”.

Îndepărtarea lui Alexandru Ioan Cuza din fruntea României a fost urmată de o „luptă înverșunată și pasionată dintre bătrânii patrioți de la (18)48 ... dar și între tinerii din politică, care o apucau într-o parte pentru cutare sau cutare om politic martir din (18)48, sau salvator din (18)66; și din acel moment nu mai aveau mintea la dânsii ... Într-un cuvânt, o ameteală, o buimăceală, o confuzie de idei și de principii așa de mare, încât noțiunile adevărate de just, onest, datorie cetățenească, moralitate publică, regim constituțional, erau cu totul pierdute și ieșite din cugetul și conștiința noastră”⁵.

Decesul domnitorului Alexandru Ioan Cuza, aflat în surghiun, a creat un freamăt în toate păturile sociale românești, astfel că, în „1873 românii își

---

1900), în data de 11 februarie 1866, era căpitan și comandant de companie în cadrul Batalionului 1 Vânători”.

⁴ *Istoria Jurnalismului din România în date. Enciclopedie cronologică*, vol. coordonat de Marian Petcu, Editura Polirom, Iași, 2012, p. 56, „ziarul «Buciumul» (1862–1864), sub direcția lui Cezar Bolliac. Este o continuare a «Buciumului» editat la Paris, 10 martie - 3 mai 1857”.

⁵ G. Mârzescu, *Martirii de la 48 și salvatorii de la 66*, București, Tipografia Curții, Lucrători Asociați, 1878, pp. 4-5.

exprimaseră părea de rău, durerea de a-l fi pierdut pe Cuza, ideea-cheie a ceremonialului religios fiind însă vinovăția lor față de domnitorul exilat”⁶.

Presa românească din Transilvania a acordat pagini întregi acestui trist eveniment; ziarul „Telegraful Român”⁷ din 7/19 iunie 1873, citând din discursul lui Kogălniceanu că „nu toate sunt deșărtăciune, după cum ne învață Scriptura! Faptele cele mari rămân nepieritoare. Nu greșalele principelui Cuza au fost cauza căderii lui, ci faptele sale l-au răsturnat”. El consemna că „faptele sale au răsturnat pe Cuza. Consolidarea naționalității române, formarea statului român, demnitatea lui față de străini, viitorul glorios ce-l proiecta țării, toate operele (faptele) de adevărat român, au îndârjit pre străini, pre rău-voitorii națiunii române ... De aci, noaptea nefastă din 11 Februarie”⁸.

În acest context, supunem atenției două apariții editoriale ale ziarului „Trompeta Carpaților”, prima pagină fiind identică ca text și dată. Muzeului Județean de Istorie Galați a achiziționat un exemplar din „Trompeta Carpaților”, anul XI, nr.1066, din 20 mai/1 iunie (1)873, în baza evaluării⁹ și a încheierii contractului de vânzare-cumpărare din 7 noiembrie 1974; ofertantul, Nicolae Vasilescu Capsali, din București, un „colecționar, om de cultură și artă, urmaș al unei vechi familii eleno-latine, descendent al lui Capsali Hristu Pietro – erou al istoriei Greciei, efor, cunoscut nobil bibliofil, în casa căruia și-a găst sfârșitul marele poet romantic Byron”¹⁰. Acest exemplar din ziarul „Trompeta Carpaților” nu a mai fost expus până acum publicului vizitator.

---

⁶ Andi Mihalache, „Rituri funerare și retorici patrimoniale: înmormântarea lui Al. I. Cuza”, în *Xenopoliana. Buletinul Fundației Academice A.D.Xenopol*, volum editat de Andi Mihalache & Adrian Cioflâncă, Tomul XIV, Iași, 2006, 1-4, p.106.

⁷ Ziarul „Telegraful Român” a apărut la Sibiu, la inițiativa episcopului Andrei Șaguna, începând cu data de 3 ianuarie 1853, și a avut o apariție neîntreruptă timp de 170 ani (1853-2023).

⁸ „Telegraful Român”, anul XXI, nr. 46, Sibiu, 7/19 iunie 1873, p.175.

⁹ Comisia de evaluare a bunurilor de patrimoniu cultural era formată din Mihalache Brudiu, Corneliu Stoica, Ecaterina Cazimir, Oprea Nedelcu și Margareta Guziec; vezi Muzeul de Istorie „Paul Păltănea” Galați, *Arhiva științifică*, proces-verbal și contract de vânzare-cumpărare din 7 noiembrie 1974. Ziarul a fost înregistrat după doi ani: inv.nr. 11.301, din 1 octombrie 1976.

¹⁰ Filip Capsali, „Omăgiu poetului latin Publius Ovidius Naso, două milenii după exil”, în *Observator Cultural*, nr. 952 (693), 20 decembrie 2018 – 9 ianuarie 2019, Anul XIX/, serie nouă, p. 8.

La terminarea lucrărilor din cadrul proiectului investițional al Consiliului Județean Galați, „Consolidare, restaurare și reamenajare expozițională, a Muzeului *Casa Cuza Vodă* Galați” finanțat prin fonduri europene, urmează a fi redeschis Muzeul, pe 24 ianuarie 2024, cu o nouă expoziție, dedicată istoriei de 135 de ani a muzeografiei gălățene (1889-2024), celor 165 de ani de la Unirea Principatelor Române (1859-2024) și celor 85 de ani de la inaugurarea Muzeului de Istorie „Alexandru Ioan Cuza” Galați (1939-2024). În cadrul planului tematic, am inclus restaurarea și expunerea ziarului *Trompeta Carpaților*, achiziționat acum jumătate de secol.

La o citire mai atentă a textelor cuprinse în cele patru pagini din „*Trompeta Carpaților*”, achiziționat de Muzeu în anul 1974, a rezultat că data apariției ziarului este *20 mai/1 iunie 1873*, iar la pagina patru, într-o casetă de publicitate, se făcea cunoscut publicului cititor că urma să se organizeze de către „Asociația Generală a Presei un festival spre a comemora aniversarea centenarului nașterii lui Cezar Bolliac, la data de *23 decembrie 1913*”. În caseta tehnică este menționată „Tipografia ziarului *Adevărul*”.

Din acel moment, a urmat o cercetare aprofundată a celor două ediții ale ziarului „*Trompeta Carpaților*”, apărute la o diferență de 40 de ani.

În primul rând, am constatat că ziarul „*Trompeta Carpaților*” din 20 mai/1 iunie 1873¹¹ dedica trei pagini cu știri despre: decesul domnitorului Alexandru Ioan Cuza; posibilitatea trecerii cortegiului mortuar prin București, în drumul către Ruginoasa; o „cercetare” arheologică făcută de Cezar Bolliac în zona Severin-Topolnița; o „cronică” din Franța; „Alegeri municipale la București”; o „Revistă a Jurnalelor române”, prezentând știri despre moartea domnitorului Cuza. Ultima pagină este rezervată anunțurilor publicitare. Casetă tehnică cuprinde: „București, Imprimeria Națională. C.N. Rădulescu, str. Academiei nr. 24”.

Prima pagină a ziarului „*Trompeta Carpaților*”, ediția 1913, este copia din ediția 19/31 mai 1873; pagina doi cuprinde trei articole din 23 decembrie 1913; în paginile 3-4 sunt publicate câteva articole preluate din „*Trompeta Carpaților*”, edițiile: 15 aprilie 1865 (*Bolliac și munca pământului*); 30 aprilie 1872, (*La moartea lui Ioan Heliade Rădulescu*); 1 ianuarie 1873 (*Bolliac despre Alecsandri*); 20 mai 1873 (*La moartea lui Cuza*).

---

¹¹ Biblioteca Academiei Române, „*Trompeta Carpaților*”, 20 mai/1 iunie 1873.

Știri despre personalitatea, decesul și înmormântarea domnitorului Alexandru Ioan Cuza apar în ziarul „Trompeta Carpaților”, ediția 1873, în următoarele zile: 6/18 mai; 9/21 mai 1873, al doilea Supliment; 13/25 mai; 20 mai/1 iunie; 27 mai/8 iunie; 31 mai/12 iunie; 3/15 iunie; 17/19 iunie; 24 iunie/6 iulie. Parte din textele publicate în „Trompeta Carpaților”, mai–iunie 1873, sunt preluate și din ziarul gălățean „Vocea Covurluiului”¹².

Despre pregătirea și desfășurarea comemorării centenarului nașterii lui Cezar Bolliac, aflăm informații în special din ziarului „Adevărul”, în intervalul 20-28 decembrie 1913.

În cadrul evenimentul dedicat centenarului nașterii lui Cezar Bolliac, din 23 decembrie 1913, ziarul „Adevărul” anunța că „publicului din sala (Ateneu) I s-a împărțit un număr comemorativ al „Trompetei Carpaților”, ziarul lui Bolliac”¹³.

Așadar, ziarul „Trompeta Carpaților” din 23 decembrie 1913, tipărit la „Tipografia ziarului Adevărul”, reprezintă o raritate, fiind „o publicație cu caracter festiv, în număr unic într-un tiraj limitat”¹⁴. Tot raritate este și ziarul „Trompeta Carpaților”, anul XI, nr.1066, din 20 mai/1 iunie (1)873.

Prezentăm câteva articole selectate din cele două ediții ale „Trompetei Carpaților” (1873, 1913) precum și din ziarul „Adevărul” (20-28 decembrie 1913).

***

1., „Trompeta Carpaților”, Duminică, an XI, 6/18 mai 1873, nr. 1064, pp. 1-2

„Vuietul ce circula ieri pentru încetarea din viață a Măriei Sale, Cuza Vodă, vuiet pe care nu cutezam a-l crede, astăzi, după o depeșă ce primirăm, se adeverează din nefericire:

¹² Muzeul de Istorie „Paul Păltănea”, *Colecții speciale*, „Vocea Covurluiului”, an I, nr. 11, 26 mai 1873, p. 1; an I, nr. 12, 2 iunie 1873, pp. 1-3; an I, nr. 14, 16 iunie 1873, pp. 1-2.

¹³ (Vasile Ionescu)-Vyonne, *Centenarul lui Bolliac. Festivalul Asociației Generale a Presei*, în „Adevărul”, an XXVII, nr. 8725, miercuri, 25 decembrie 1913, p.5.

¹⁴ Georgeta Răduică, Nicolin Răduică, *Dicționarul presei românești (1731 - 1918)*, p. 420.

Alexandru Ioan I-iu – ne spune acea depeșă – ultimul Domn Român, a încetat spontan¹⁵ din viață la Heidelberg, miercuri la 2/14 mai anul 1873. Nu ne permite timpul, în nefericirea ce ne izbi, decât să îmbrăcăm doliul și să chemăm în Capitală pe veteranul director al „Trompetei” și bard al actelor mărețe ale fericitului întru pomenire Domn Român. Numai un talent ca al d-lui Cezar Bolliac poate descrie consecințele marelui dezastru, și de aceia i-am și rezervat toate paginile din numărul viitor. Ca și noi, România întreagă cuvine-se a îmbrăca doliul: Cuza Vodă nu mai există în carne și oase, ci numai în perpetuitatea istorică, în legenda națională. Eternă fie-I suvenirea ca și gloria.

*

Mulțime de lume inundă birourile, atât de la direcțiune cât și de la administrația „Trompetei”, cerând informații detaliate asupra înmormântării răposatului întru fericire Domnul Cuza Vodă, ale cărui rămășițe ar dori să le însoțească, până la locașul de repaus, mai toată lumea civilă și militară. Familia răposatului Domn, în nenorocirea ce a izbit-o, neputându-ne comunica mai mult decât ceea ce am arătat la începutul jurnalului, și „Monitorul Oficial” neavând până acum bună-voință a ne da nicio informație, nu suntem în pozițiunea să dăm vreo relație mai precisă. Atâta numai auzim din unele cercuri că rămășițele răposatului întru fericire vor fi aduse, miercurea viitoare – unii zic la Barboși¹⁶, alții la Ruginoasa – unde se va face și înmormântarea. Conjurăm pe Guvern să bine-voiască a da un comunicat deslușit, căci Românii, recunoscători către ultimul Domn Român pentru actele Sale mărețe, sunt nerăbdători a ști când și unde să se afle pentru însoțirea scumpelor Lui rămășițe”.

2., „Trompeta Carpaților”, al doilea Supliment, București, Miercuri, 9/21 mai, 1873.

„Știrea dureroasă despre încetarea din viață a marelui regenerator al României, ALEXANDRU IOAN I, abia ieri, Marți, a putut ajunge la auzul

---

¹⁵ „Trompeta Carpaților”, an XI, nr. 1065, 13/25 mai 1873, p. 1, „*erată... s-a strecurat o mare greșeală de tipar: în loc de a încetat **spontan** din viață, să se citească a încetat **instantaneu** din viață*”.

¹⁶ Barboși, sat al com. Hoceni, din apropierea orașului Huși.

doliosului Director al „Trompetei Carpaților”¹⁷, care se află de mai multe zile pe câmpiile Mehedințului pentru explorări arheologice, de unde se aude că ar fi făcut descoperiri de cel mai mare interes pentru istoria noastră. La moment, doliosul veteran și bard al actelor mărețe ale gloriosului Domn Român se răpezi la Turnu-Severinului, de unde ne adresează telegrama următoare: Turnu-Severinului, 20 Mai: *Ați făcut bine luând doliul cel mare; anunțați-l pentru trei luni. Ați făcut bine de nu mi-ași luat rolul: TROMPETA acuma va fi lacrimariul numai al meu. Cred că guvernul va face cele de cuviință; cred că miniștrii marelui CUZA vor înțelege datoria cu care sunt onorați. Deschideți subscriere până la 10 bani ca să poată tot plugarul, tot meseriașul, tot Românul, să pună o piatră la monumentele ce trebuiesc ridicate prin toate piețele orașelor.* – Bolliac.

„Trompeta Carpaților” a și luat *Doliul cel Mare* pentru trei luni de zile, cu începere de duminică 6/18 mai (1873), iar Administrația, instalată în Pasajul Român¹⁸, a deschis chiar de azi subscrierea la care orice Român poate contribui până la zece bani pentru a ridica monumente în memoria celei mai mari glorii naționale ce a avut România, de la Ștefan și Mihai până în ziua de astăzi. Asemenea subscrieri cuvine-se, credem, a se mai deschide de către primari și de către orice alte persoane influente în toate comunele, urbane și rurale, căci nu este Român, nu este suflare omenească în România care să nu fi bonificat din glorioasa Domnie a Marelui CUZA: tot săteanul a devenit proprietar¹⁹, tot Românul a devenit cetățean egal în drepturi și datorii cu asupritorii săi de până atunci! Meargă dară Români din toate unghiurile Țării la Casele comunale respective create de marele Cuza, depună obolul lor de recunoștință eternă către liberatorul lor. Nu este român cât de sărac care să nu poată contribui cu 10 bani. Săracii mai ales cuvine-se să exprime mai multă recunoștință către umbra scumpă a fericitului Domn, căci pre săraci El i-a iubit mai mult, pre săraci El i-a ocrotit cu multă durere de inimă! Îndemnați de dorința generală exprimată continuu, Redacțiunea și Administrațiunea „Trompetei”, a adresat luni seara, la Heidelberg, Măriei Sale, Doamna Elena, telegrama următoare:

¹⁷ Cezar Bolliac.

¹⁸ Pasajul Român a fost realizat, probabil, în anul 1856, fiind o scurtătură între *Calea Victoriei* și str. *Câmpineanu*, astăzi între *Magazinul Muzica* și până în str. *Oteteleşanu*.

¹⁹ Referire la reforma agrară din 1864.

MĂRIA TA,

Jurnalul „Trompeta Carpaților” crede a exprima dorințele Bucureștenilor, rugând pre Măria-Voastră să permită trecerea prin București a scumpelor rămășițe ale gloriosului răposat. „Trompeta Carpaților” insistă, prea plecată, pre lângă Măria-Voastră, pentru acest sfârșit. Drept răspuns, d. Baligot de Beyne²⁰ ne-a adresat aseară din Heidelberg, telegrama următoare:

Heidelberg, 20 mai; Măria Sa, Doamna, a fost foarte viu mișcată de dorințele ce crede jurnalul d-voastră că exprimă bucureștenii, dar nu poate acum modifica dispozițiunile ce sunt luate mai din-nainte pentru transportul la Ruginoasa a rămășițelor Principelui. Măria Sa Doamna nu poate decât să se refere la telegrama ce a adresat, Luni, Mitropolitului Moldovei, spre răspuns la dorințele de același fel exprimate de către populațiunea din Iași. - Baligot.

Rezultă, credem, din această telegramă, că corpul răposatului întru fericire va fi dus pre la Iași, căci ieșenii s-au grăbit a cere ei înșiși de la Măria Sa, Doamna, această mare grație. Dacă rămășițele iubite ale celui mai glorios Domn Român nu pot trece pe la noi ca să îngenunchie înaintea lor populațiunea recunoscătoare a Bucureștilor, vom merge noi la dânsle să îngenunchem, și credem că numai o neputință materială desăvârșită ar fi o cauză care să justifice absența de la Ruginoasa a persoanelor *inteligente* din București și din Iași. Dar, pentru că vorbim de Iași, să spunem ce aflăm de pre acolo. O persoană demnă de toată încrederea, sosită în momentul acesta din Iași, ne asigură că din ziua împrăștierii știrii dureroase și până acum, sunetul aramei lugubre din turnurile bisericilor din Iași, n-au încetat de a vesti drept-credincioșilor trepasarea²¹ mării glorii Naționale ALEXANDRU IOAN, și toți preoții nu încetează de a oficia pogribania²² ortodoxă pentru odihna scumpului LUI suflet.

Prea Sfinte Mitropolit Primat,

---

²⁰ Pentru mai multe informații, vezi *Arthur Baligot de Beyne, Corespondență cu Alexandru Ioan Cuza și Costache Negri*, studiu introductiv, selectarea și traducerea textelor, note, comentarii și indici, de Emil Boldan, Editura Junimea, Iași, 1986.

²¹ Trepasare = moarte.

²² Pogribania = înhumarea, înmormântarea.

ALEXANDRU IOAN I-iu a ținut sus demnitatea bisericii Române! În fața tendințelor încălcătoare ale Patriarhului Constantinoplei, scaunul mitropolitan al Eminenței Tale nu s-a profanat, nu s-a atins! Cuvine-se, Prea Sfinte Mitropolit Primat, măcar un grăunte de recunoștință din partea Bisericii Eparhiilor de dincoace de Milcov, către sufletul ACELUIA care cuprindea un univers de idei mărețe pentru naționalitatea și pentru religiunea străbunilor SĂI și ai Eminenței Tale!”.

3., „Trompeta Carpaților”, an XI, nr. 1065, Duminică, 13/25 mai, 1873, p. 2.

„Doliul cel Mare pentru trei luni începând cu data de 6/18 mai 1873, duminică.

Știrea dureroasă despre încetarea din viață a marelui regenerator al României, Alexandru Ioan I-iu, abia ieri, marți, a putut ajunge la auzul doliosului director al „Trompetei Carpaților” care se află de mai multe zile pe câmpiile Mehedințului pentru explorări arheologice, de unde se aude că ar fi făcut explorări de cel mai mare interes pentru istoria noastră. La moment, doliosul veteran și bard al actelor mărețe ale gloriosului Domn Român, se rezezi la Turnu-Severin de unde are adresă telegrama următoare:

Turnu Severin – 20 mai.

Ați făcut bine luând *Doliul cel Mare*. Anunțați-l pentru trei luni. Ați făcut bine de nu mi-ați luat rolul: „Trompeta” acum va fi lăcrimarul numai al meu. Cred că guvernul va face cele de cuviință; cred că miniștrii marelui Cuza vor înțelege datoria cu care sunt onorați. Deschideți subscriere până la 10 bani ca să poată tot plugarul, tot meseriașul, tot Românul, să pună o piatră la monumentele ce trebuiesc ridicate prin toate piețele orașelor. Bolliac.

„Trompeta Carpaților” a și luat *Doliul cel Mare* pentru trei luni de zile cu începere de duminică 6/18 mai (1873), iar Administrația, instalată în Pasajul Român, a deschis chiar de azi subscrierea la care orice Român poate contribui până la zece bani pentru a ridica monumente în memoria celei mai mari glorii naționale ce a avut România, de la Ștefan și Mihai până în ziua de

astăzi²³. În timp ce presa anunța vestea tristă a morții Domnului Cuza, „Telegraful” din 6 mai (1873), revoltat asupra unei festivități oficiale date într-un moment atât de îndoliat, se exprima astfel:

„Aseară, pe când toată lumea se convinsese despre moartea principelui Alexandru Cuza, pe când lumea era preocupată de această moarte grabnică, o imprudență a ministrului de Război sau a străinilor care sunt puși în capul muzicelor militare, veni să adauge această preocupare. Muzicile militare ale Garnizoanei străbătu cu torțe Dealul Mogoșoaiei și mergeau să facă serenadă la palatul ducelui de Saxa²⁴. N-am fost partizani ai răposatului Principe; din contra, l-am combătut tot timpul Domniei Sale. Nu putem însă să nu recunoaștem că el a fost un Domn Român, că a avut o politică Românească în

²³ Text preluat din „Trompeta Carpaților“, al doilea Supliment, București, Miercuri, 9/21 mai, 1873, p. 1.

²⁴ Este vorba despre Palatul Domnesc din București; Vezi Mădălina Nițtea, *Solemnități de primire la curtea lui Carol I*, în „Materiale de Istorie și Muzeografie”, an XX, Muzeul Municipiului București, 2006, p. 248, „La 30 aprilie/12 mai 1873, domnitorul Carol se pregătea de primirea Alteței sale Regale, Carol August, Marele Duce moștenitor de Saxa-Waimar. Alteța sa Regală urma să fie întâmpinată la Giurgiu de generalii Florescu și Radovici, de lt. colonel A. Sechina - adjutantul domnesc și de maiorul N. Grădișteanu. Un tren special îl conducea pe Marele Duce la București, unde avea să sosească la gara Filaret. Aici, cu înalte onoruri militare, A.S. Regală a fost întâmpinată de către domnitorul Carol, alături de miniștri, primarul capitalei, comandantul diviziunii a II-a teritoriale, prefectul poliției capitalei. După prezentarea persoanelor mai sus menționate, domnitorul Carol îl conduce pe marele duce în trăsură domnească escortată de un escadron de jandarmi la Palatul Domnesc, unde prințesa Elisabeta, înconjurată de Doamnele Curții, îi întâmpină în capul scării de onoare”; Andi Mihalache, *Rituri funerare și retorici patrimoniale: înmormântarea lui Al. I. Cuza*, pp.79-80, „în ziua de 5 mai, când informația era publicată în „Românul“, sensibilizând întreaga țară, bucureștenii s-au arătat iritați de fastul cu care Carol întâmpina un oaspete neoficial, marele duce moștenitor al ducatului de Saxa Weimar. Primirea acestuia se făcuse cu muzică, chiar în palatul unde locuise Cuza, într-un moment când comportamentul sobru era mai indicat... Din binecunoscutele *Memorii* redactate de un „martor ocular“ (*Memoriile regelui Carol I al României de un martor ocular*, vol. VII, Editura Ziarului „Universul”, vol. VII, [fără an], p. 29.) reiese clar că domnitorul în exercițiu nu se simțea cu conștiința încărcată: „... la moșia Ruginoasa, nu departe de Iași, se face înmormântarea prințului Cuza, cu toate onorurile militare și altele; din ordin de sus, ministrul de război și doi aghiotanți princieri au luat parte la ceremonia funebră, iar prințul Carol a trimis prințesei Cuza condoleanțele sale într-o scrisoare scrisă de mână sa. Delegațiuni ale tuturor autorităților și mai ales țărani, cari n-au uitat că prințul Cuza i-a împrumutat, au alergat cu miile spre a lua parte la această ceremonie, ce se face cu demnitate și strălucire. Guvernării s-au implicat, deci, atât cât să aibă un oarecare control asupra festivităților, să le anuleze tenta „de opoziție”, adevărata amploare dată evenimentului constituind meritul unui organism neoficial, Comitetul Național, format cu acel prilej”.

multe ocaziuni și că, sau impus de împrejurări sau îndemnat de unii oameni, a făcut câteva lucruri pentru care Țara va ține cont, cu tot modul pieziș și ilegal prin care le-a făcut. Dacă noi care l-am combătut, recunoaștem aceste fapte, cu atât era dator să recunoască dl. General Florescu și dl Tell, care au lucrat cu EL atâția ani, și care, prin faptele lor, i-au adus căderea. Cum dar dl Florescu a trimis sau a lăsat să meargă muzicele armatei, căruia Cuza i-a fost șef, să cânte la Palat, pe al cărui Tron a stat acest Principe, tocmai când Armata și Palatul trebuia să fie în dolii ? Cuza nu mai era un principe Domnitor de la 11 februarie 1866, dar, cu toate acestea, nu încetase de a fi Principe Român: Tronul României nu poate să uite că El l-a apărut adesea de insultele străinilor și Armata Română că a purtat uniforma care o poartă ea”.

„Reforma” de duminică, consecventă în dragostea ei pentru marea figură Românească ce se numește Alexandru Ioan I, se îmbracă în dolii și plânge: *O telegramă cu data de 5 mai ne aduce trista veste că fostul Domn al României, Alexandru Ioan Cuza, regeneratorul României, cel care a făcut Unirea, a împrăștiat pe țărani, a proclamat sufragiul universal, a emancipat monastirile Române din mâna călugărilor greci, ș.a., a murit la Heidelberg-Germania, în ziua de 5 mai. Umbra Lui Cuza Vodă urmează umbra lui Napoleon al III-lea. Istoria-L va judeca cu sânge rece, și va fi mai dreaptă și mai nepărtinitoare în hotărârea ei, decât au fost contemporanii săi. România întreagă îl plânge astăzi. Fie ca România să aibă mai mulți Domni patrioți ca răposatul principe Alexandru Ioan Cuza”.*

4.,,Adevărul”, anul XXVII, nr. 8720, vineri, 20 decembrie 1913, p.

2.

Centenarul lui Cezar Bolliac

Asoc(ia)ția Gen(erală) a Presei va sărbători, Duminică 22 și Luni 23 Decembrie, aniversarea centenarului nașterii marelui ziarist poet și luptător pentru libertate sub toate formele ei, Cezar Bolliac. Duminică, la orele 10.00 dimineată, va avea loc o procesiune la mormântul sărbătoritului (cimitirul Bellu), la care vor lua parte membrii familiei și Comitetul Asociației spre a depune coroane pe piatra tombală.

Luni, la orele 9 seara, va avea loc, în sala Ateneului, festivalul organizat de Asoc(ia)ție). Programul cuprinde:

- o alocuțiune de dl. Al. Ciurcu, președ. Asoc(ia)ția Gen(erală) a Presei;
- conferința dlui I. Dragu asupra vieții și operei lui Cezar Bolliac;
- un prolog ocazional compus și citit de poetul Oreste (Georgescu);
- o încercare dramatică din poeziile sărbătoritului intitulată „Sila” și jucată de artiști ai Teatrului Național;
- o producție muzicală a orchestrei Ministerului Cultelor și Instrucțiunii Publice, sub conducerea dlui Dinicu (Dimitrie)²⁵ etc. Festivalul acesta e menit a avea un frumos succes, dat fiind că tot publicul ales al Capitalei a răspuns invitațiilor să ia parte la această pioasă închinare adusă unui mare dispărut. Asoc(ia)ția Gen(erală) a Presei a hotărât ca intrarea în sală să fie gratuită.

5. „Adevărul”, 24 decembrie 1913, marți pp. 4,6.

Pelerinajul la mormântul lui Bolliac

Azi, orele 10 dimineața, a avut loc pelerinajul organizat de Asociația Generală a Presei la mormântul lui Cezar Bolliac, cu prilejul comemorării centenarului nașterii lui. Mormântul lui Bolliac se află situat în extrema dreaptă a cimitirului Bellu, lângă acela al lui C.A. Rosetti.

Pelerinajul a luat sfârșit la orele 11.00, când toți cei de față s-au despărțit într-o înduioșătoare apropiere de gânduri redeșteptate de amintirea marelui dispărut.

---

²⁵ Viorel Cosma, *Texte și documente inedite. Istoria muzicii românești în autobiografii*, în revista „Muzica”, seria nouă anul XXVI, nr. 3-4 (aprilie-iunie), 2015, pp. 186-187, „Dimitrie Dinicu (1868-1936), violoncelist și dirijor/director al orchestrei *Noua Filarmonică*, înființată în anul 1906 (Orchestra Ministerului Instrucțiunii Publice și Cultelor din București), ca primă formație simfonică, subvenționată de Stat, rămâne un capitol important din istoria muzicii românești. Fiu al celebrului naist Angheluș Dinicu și frate mai mic al profesorului și violonistului/ lăutar Gheorghe Dinicu, violoncelistul virtuoz Dimitrie Dinicu a avut șansa de a fi susținut de George Enescu să pătrundă de timpuriu în cercul Curții Regale a României de la Castelul Peleş din Sinaia, obținând o bursă regală de studii la Conservatorul din Viena. Dimitrie Dinicu a stimulat concertele camerale care – timp de 15 ani – s-au desfășurat atât la curtea regală (unde Regina Elisabeta participa ca pianistă) de la Castelul Peleş, cât și la sala *Liedertafel* din București”.

*

Scrisoarea Dlui G. Dogărescu²⁶

Directorul nostru a primit următoarea scrisoare:

Mult stimat domnule Mille,

Cu o vie plăcere, văd că Comitetul Asociațiunii Generale a Presei, din inițiativa d-voastră, a luat pioasa hotărâre de a comemora centenarul lui Cezar Bolliac, marele ziarist de odinioară, făcând un pelerinaj la Cimitirul Bellu, în ziua de Duminică, 22 Decembrie, și că, în seara zilei de Luni, 22 Decembrie, la Ateneu, se va împropăta în amintirea tuturor figura înaintașului presei române. Cu multă evlavie, aș fi luat și eu parte dacă n-aș fi silit a nu părăsi casa. Eu, care de la 1862 și până în noaptea de 11 februarie 1866, am lucrat în administrația ziarelor „Buciumul” și „Trompeta Carpaților”, păstrez o veșnică amintire aceluia mare gazetar care apăra pe toți cei asupriți, întocmai cum procedați și d-voastră prin „Adevărul”. Îmi permit, pe de o parte, a depune o lacrămă pe mormântul lui Bolliac, iar, pe de alta, trimit de aici, de la frontier, salutul meu tuturor inițiatorilor acelei pioase amintiri.

G.I. Dogărescu, Predeal.

PS. Dacă generalul Gorjean²⁷ ar fi în viață, n-ar lipsi din mijlocul d-voastră.

*

Asoc(ia)ția Gen(erală) a Presei Române a luat hotărârea pioasă de a sărbători amintirea lui Cezar Bolliac, cu ocaziunea Centenarului nașterii sale, și va face Duminica viitoare un pelerinaj la (cimitirul) Bellu, unde odihnește bătrânul gazetar și, în seara de Luni, 23 Decembrie, un festival la Ateneu va reîmpropăta în mintea tuturor amintirea celui ce nu mai este. Inițiativa luată de Asociațiunea Presei este cu atât mai lăudabilă cu cât ziaristul nu poate, ca scriitorul, să trăiască din opera lui. Nu rămâne decât un nume – la cei mai privilegiați și atât tot ... Totuși, munca ziaristului este – deși atât de ingrată – considerabilă. El, de multe ori, concretizează o epocă, și, dacă ne amintim de bărbații mari ai Țării, e o datorie să ne amintim și de marii noștri ziariști.

²⁶ M. Săvel, *op.cit.*, pp. 101-102.

²⁷ Ibidem.

După cum am spus mai sus, sărbătorirea centenarului lui Cezar Bolliac este o faptă bună.

6.,,Adevărul”, an XXVII, nr. 8725, miercuri, 25 decembrie 1913, p.5.

Centenarul lui Bolliac. Festivalul Asociației Generale a Presei

Asociația Generală a Presei a ținut să sărbătorească în mod deosebit împlinirea a 100 de ani de la nașterea lui Cezar Bolliac. Activitatea lui ca ziarist, însușirile lui de om de caracter, atâtea pagini de proză ce vor rămâne în *Istoria Literaturii Române* din veacul trecut (veacul al XIX-lea, s.n.), nu puteau fi trecute cu vederea.

După pelerinajul la mormântul său, a urmat un festival dat de „Asociație”, seara, la orele 9.00, la Ateneu. Sala plină până la ultimul loc. Observ pe domnii: Constantin Mille, C.C. Arion, C.G. Costa-Foru, Ioanaș Grădișteanu, Murgulescu, Luc Lens, I. Danielopol, Peretz²⁸, Silleanu Stăncescu, Minovici, dna și dl V. Totoescu, Adamescu, Take Policrat etc. Dl. C.G. Costa-Foru, vicepreședintele *Asociației*, ia cuvântul și comunică publicului că, în ultimul timp, dl. Al. Ciurcu, președintele *Asociației* care era anunțat că va ține un „*Cuvânt introductiv*”, a fost nevoit să renunțe din cauza unei indispoziții ce-l reține în casă.

Domnia sa dă apoi cuvântul dlui Ion Dragu, ziarist, care ține o conferință despre opera și persoana lui Cezar Bolliac:

Bolliac, începe conferențiarul, ziaristul oficial al lui Cuza, a dominat epoca cea mai turbulentă a istoriei noastre politice și culturale, sărbătorit, aclamat, consultat sfâșiat, calomniat când pe culme, când în prăpastie, ca o adevărată putere. A fost un om întreg, și nu trebuie să ne uimească nici mâniile, nici urile și răzbunările pe care le-a ațâțat. El, mai mult ca oricare

²⁸ Eugen Simion, *Cezar Bolliac*, în „Caiete critice”, nr. 7(345), 2016, p. 4, „Cezar Bolliac este fiul Zincăi Kalamogdartis și al medicului italian Anton Bogliaco, dispărut repede. Cezar crește în familia stolnicului Peretz, tatăl vitreg”. Grigore Peretz este fratele vitreg al lui Cezar Bolliac; Dragoș Măndescu, *Descoperirea sitului arheologic de la Zimnicea și prima etapă a cercetării sale: Explorațiunile lui Cezar Bolliac (1845, 1858?, 1869, 1871-1873)*, în „Buletinul Muzeului Județean Teleorman”, Seria „Arheologie”, nr.1/2009, Editura Renaissance, București, 2009, p. 205, „... frații Peretz (frați vitregi ai lui Bolliac, fiii lui Petrache Peretz cu care mama sa, Zinca, se recăsătorise)”.

altul, a înțeles ce ar putea aduce anul 1848, iar rolul lui în evenimentele premergătoare a fost precumpănitor. Opera și viața lui Bolliac ne spun singure de ce a fost el regretat, iubit, calomniat și uitat. Bolliac a debutat în 1833 cu diferite poezii, care fură reunite, doi ani mai târziu, sub titlul de „Operile lui Cezar Bolliac. Ode, satire și legende populare”²⁹, din care multe au fost traduse și în franțuzește. Scrise apoi piese de teatru, scoase o revistă „Curiosul” și apoi publică niște satire politice care provocară arestarea lui. De aici persecuțiile curg, e arestat împreună cu Câmpineanu, Heliade și Bălcescu, implicat într-o tentativă de răscoală împotriva protectoratului rus.

Conferențiarul detaliază apoi activitatea ziaristică a lui Bolliac, arată rolul ce l-a jucat ziarul său, „Trompeta Carpaților”, care va rămâne un model de perseverență și curaj. Viața lui Bolliac se poate rezuma în două cuvinte: datorie împlinită. El s-a născut cu una din cele mai mari calități ale unui ziarist: *ironia*.

Studiind pe oamenii trecutei generații, găsești un îndemn spre modestie și spre muncă. Un Bolliac nu și-a jertfit numai o parte din viață spre a lucra. Ci toată viața. Și, în vreme ce noi, cei de azi, roși de mândrie, de pizma, de nevoia succesului imediat care ne fărâmițează fără putere, trecem triști și vanitoși unul câte unul, ca niște siluete de lanternă magică. În vreme ce suntem solemni și tăcuți, pedanți și metodici, un Bolliac, fără a se ocupa de Academii, de etichetă, lucra pentru toată lumea. Prozatorul iscusit și vehement, Bolliac rămâne un poet în fond; boier de neam, el găsea inspirație în izvorul marilor virtuți și marilor furtuni: poporul. Risipindu-și neobosit puterea de muncă și însușirile frumoase pentru opera comună, Bolliac ar trebui, și are drept, să fie patronul ziariștilor.

Orchestra Ministerului Instrucțiunii Publice, sub conducerea dlui D. Dinicu, a executat două frumoase bucăți. Dl. Oreste a citit un „a-propos” în versuri scris de domnia sa; Dl. Victor Eftimiu a citit poezia „Sila” a lui Bolliac, după ce a spus câteva cuvinte introductive. La urmă, dl Constantin Mille, directorul ziarelor noastre și secretar al *Asociației Generale a Presei* mulțumește publicului care a îmbrățișat cu atâta căldură sărbătorirea Centenarului lui Bolliac:

---

²⁹ *Operile lui Cezar Boliak*, Tipografia lui Eliade, București, 1835.

Articolul de ziar își trăiește actualitatea în ziua în care e tipărit; mâine nu va însemna nimic, sau aproape nimic. Nu e însă aceasta cea mai ingrată parte a profesiei de gazetar? Scuză pentru dl. Ciurcu pentru nevenire, e un accident, termină dl Mille, cum accident e că Sala e atât de plină.

Pe strada Ateneului era așezat un frumos portret al lui Bolliac, deasupra căruia era pusă o cunună de stejar. Portretul este opera pictorului S. Sanielevici. Publicului din sală i s-a împărțit un număr comemorativ al „Trompetei Carpaților”³⁰ ziarul lui Bolliac. Nici orchestrei, nici oratorilor și recitatorilor nu li s-au precupețit aplauzele și ovațiile.

Vionne.

---

³⁰ Este unul din rarele exemplare care se mai păstrează astăzi la Muzeul de Istorie „Paul Păltănea” Galați.

[illegible]

Foto 5. „Trompeta Carpaților”, an XI, nr.1066, 20 mai/1 iunie 1873, ediție 1913, p. 1 (Muzeul de Istorie „Paul Păltănea” Galați, Fond *Colecții speciale*, inv. nr. 11.301).

